

Oslo, 17.03.2023

Personskadeforbundet LTN sender med dette svar på Regjeringens forslag om Endringer i helse- og omsorgstjenesteloven og pasient- og brukerrettighetsloven (Forbud mot langtidsopphold for personer under 50 år i sykehjem mv.)

Generelt til forslaget

Personskadeforbundet LTN støtter behovet for tydeligere føringer i helselovgivningen om rettigheter for yngre personer som har behov for tett oppfølging av helse- og omsorgsbehov. Det er viktig å sikre retningslinjer og regelverk for helsetjenester som gjenspeiler brukernes behov, og vi berømmer lovforslaget som kommer som følge av dette. Et lovforslag som hindrer kommunen i å bosette personer under 50 år mot sin vilje i sykehjem eller botilbud som er særlig tilrettelagt for eldre gir oss et viktig virkemiddel i arbeidet mot denne praksisen.

Personskadeforbundet LTN har eksistert som organisasjon i snart 40 år, og tematikken rundt boforhold for de som blir skadet og kampen mot å plassere unge mennesker i sykehjem har vært et viktig tema for forbundet siden oppstarten. Vi opplever at politikere er lydhøre og opptatt av problemstillingen, men at praksisen svikter. Likens er det gode intensjoner bak det foreliggende lovforslaget, men det ligger utfordringer i utførelsen også her. Personskadeforbundet LTN er svært skeptiske til særlig unntaksbestemmelsene i lovforslaget og alternativet som presenteres. Dessverre opplever vi at forslaget i stor grad er skrevet ut fra tjenesteyters perspektiv med de uheldige følgene dette gir for brukerne.

Om bo- og tjenestetilbud

Personskadeforbundet LTN forstår viktigheten av å sikre at enkeltpersoner har tilgang til helsetjenester av høy kvalitet og får tilstrekkelig omsorg og støtte, spesielt de som er sårbare og trenger spesialisert omsorg. Det betyr allikevel ikke at enhver helseinstitusjon er rustet til å ivareta brukere med sammensatte behov i den grad det er nødvendig. Dessverre ser vi gjentagende tilfeller der personer med store og sammensatte behov plasseres i institusjoner som kun ivaretar grunnleggende omsorgs- og pleiebehov. Dette fører til dårligere funksjon og utkomme og er også kostbart i forhold til reinnleggelser i spesialisthelsetjenesten. Det er viktig å sikre at enkeltpersoner plasseres på sykehjem basert på deres individuelle behov, snarere enn basert på bekvemmelighet eller tilgjengelighet for kommunen. Personskadeforbundet LTN vil oppfordre til å sette søkelys på å utvikle mer individualiserte og fleksible omsorgsløsninger som kan møte de ulike behovene til alle individer, uavhengig av alder og bosted.

Om aldersgrensen ved 50 år

Personskadeforbundet LTN kan heller ikke stille seg bak aldersgrensen på 50 år i dagens forslag. Det er en kunstig grense som er satt vilkårlig og tar lite hensyn til individuelle behov. Ved 50 år må eventuelle mindreårige barn besøke sine foresatte i en boligsituasjon der andre er demente, noe våre medlemmer har rapportert tilbake er svært skremmende. I

tillegg må vi ta med at opp mot 90% av beboere i norske sykehjem i dag er demente og over 80 år. Aldersgrensen på 50 år har ikke holdt følge med utviklingen i samfunnet der vi forventes å jobbe lenger, vi stifter familie senere og vi lever et annet liv enn femtiåringer gjorde tidligere. Videre deles bekymringen for at sykehjem skal bli en «hvilepute» for kommunene. Sykehjem eller botilbud tilrettelagt for eldre vil føre til sosial isolasjon og mangel på meningsfulle aktiviteter for yngre beboere. Dette kan også påvirke hele deres helse på negativ måte.

Om samtykke

Personskadeforbundet LTN ser at enhver plassering av yngre mennesker i sykehjem eller botilbud tilpasset eldre må være basert på reelt samtykke. Det betyr at et samtykke må være skriftlig og eksplisitt og ikke basert på manglende informasjon om alternativer. Personskadeforbundet LTN kommer jevnlig i kontakt med brukere som sier at de har takket ja til et mindre godt tilbud fordi kommunen sier at det er alt de har å tilby. Dette er ikke et eksplisitt samtykke. Samtykket må heller ikke gis fordi man opplever at kommunen nekter å jobbe med alternativer og man er bekymret for å stå uten tilbud dersom man takker nei. Tjenesten og tilbudet være tilpasset brukeren i stedet for at man tilpasser brukeren til tilbudet kommunen kan gi.

Personskadeforbundet LTN ser behovet for å sikre at brukere som mangler samtykkekompetanse blir plassert i passende omsorgsmiljøer, men bekymringen for de foreslåtte endringene er at det kanskje ikke er nok i tilstrekkelig grad, ved at det ikke beskytter rettighetene og interessene til disse brukerne. Det å utelukkende stole på at pårørende kan gi samtykke til bosetting er kanskje ikke tilstrekkelig for å sikre at det tas hensyn til den enkeltes beste. Videre kan det være situasjoner der pårørende ikke er tilgjengelige eller egnet til å gi samtykke, slik at den enkelte blir uten hensiktsmessig omsorg og støtte.

Personskadeforbundet LTN vil også understreke viktigheten av å involvere brukere og deres familier i beslutningsprosessen om deres omsorg og støtte. Ved å involvere bruker i planleggingen og levering av helsetjenester kan en sikre at deres behov og ønsker blir tatt hensyn til, og de blir behandlet med verdighet og respekt.

Om unntakene

I lovteksten åpnes det for at kommunen kan gjøre unntak fra bestemmelsen om langtidsopphold dersom det foreligger særlige forhold. Personskadeforbundet LTN mener dette ikke er forenelig med å ivareta den enkeltes behov og bør ikke legges inn i lovteksten i det hele tatt.

Når man åpner for særlige forhold, gir man kommunen muligheten til å definere når det er greit og ikke greit å fravike praksisen om samtykke. I praksis fratar man bruker og deres pårørende et grunnleggende personlig valg. Dette gir en skjevhet i maktforholdet og åpner for en rekke forskjellige tolkninger mellom kommunene. Vi er bekymret for at dette unntaket undergraver intensjonen i lovforslaget.

Angående definisjonen av langtidsopphold på 60 dager, ser Personskadeforbundet LTN at dette er en defensiv målsetning. For medlemmer i Personskadeforbundet LTN kommer det i forkant av tilpasset bo og behandlingstilbud lengre opphold i spesialisthelsetjenesten og rehabiliteringsinstitusjoner. Startes arbeidet med bo- og tjenestetilbud allerede der vil man ikke ha behov for midlertidige opphold annet sted. Tidlig intervensjon og løpende støtte er avgjørende for å sikre at brukerne får riktig omsorg og støtte tilpasset deres unike behov. Regelmessige vurderinger av brukerens skiftende behov øker ikke bare sikkerheten, men bidrar også til å identifisere nødvendige justeringer av behandlingen. Ved å gjøre det kan det forhindre behovet for midlertidige opphold i sykehjem. Denne tilnærmingen fremmer uavhengighet og forbedrer livskvaliteten for bruker.

Ingeborg Dahl-Hilstad
Generalsekretær